

موقع مخابره کردند تعهد پرداخت وجه را نموده‌اند و بطوری که نظر جناب مستطاب عالی بود تأمین شده است.

طبع کتاب سکه‌ها را که آقای رابینو تألیف کرده بود بانک ملی ایران پذیرفت. اما درباب طبع مأمورین انگلیس در ایران و ایران در انگلستان موقعی که به وزارت امور خارجه رجوع کردم اصولاً پذیرفتند اقدام کنند، لکن متأسفانه معلوم شد بر آورد مخارج آن را از دفتر سفارت به بنده نداده‌اند و به این جهت خواهش کردم آقای همایون جاه تلگرافاً خواهش کنند معلوم فرمائید تا اقدام کنند. لکن تاکنون خبری از این موضوع دیگر به بنده داده نشده است.

درباب اشکالات حقوقی چندین بار صحبت کردم و در دفعات اخیر گفتند دیگر اشکالی باقی نمانده است.

درباب اعضاء نیز عین نظریات جناب مستطاب عالی را یادداشت کردند و همه را اجرا نموده و من بعد هم رعایت خواهند کرد.

از مدتی که مکاتیب در راه می‌ماند اطلاعی ندارم و به این جهت امیدوارم من بعد مرتب حضور عالی عریضه نگار بشوم تا بلکه دیر رسیدن عریضه را تعدد آن تا حدی جبران کند... (دنباله مطلب که یک صفحه رقی است چون منحصرست به احوال‌پرسی و عذرخواهی از نقی‌زاده و خانمش به مناسبت آنکه در دوره اقامت خود در لندن مخل آسایش آنها می‌بوده است نقل نشد).

امام عزت مستدام باد - ارادت شعار
عبدالحسین هژیر

آینده. در جلد ۱۵ (۱۳۶۸) صفحه ۴۹۹ به بعد نامه ۱۴ اسفند ۱۳۲۳ هژیر نقل و در مقدمه آن شمه‌ای درباره او گفته شد. اینک نامه دیگر او به نقی‌زاده آورده می‌شود. همانطور که بارها گفته شده چاپ نامه‌های رجال برای دفاع یا انتقاد از آنان نیست. منحصرأ برای آن است که از میان نرود و در دسترس پژوهندگان باشد.

نامه‌ای از عارف به کلنل نصرالله خان کلهر *

* از لطف آقای هرمز کلهر برای در اختیارگذاشتن این نامه و عکس سپاسگزاریم. نامه دیگری هم مرحمت کرده‌اند که در فرصت دیگری چاپ خواهد شد. عکس مرحمتی در شماره پیش چاپ شد.

قربانت شوم

البته لازم نمی‌دانم علت حرکت خود را از تهران شرح دهم. برای اینکه خودتان خوب می‌دانید. ولی چرا بدون اطلاع و یک مرتبه حرکت کردم این بود که از دست خیالات جان تمام کن در گوشه‌تنهائی دیدم اگر حرکت نکنم یا کارم به انتحار یا به دارالمجانین باید بکشد. این بود که یک مرتبه تک و تنها با دو تا توله حرکت کردم. حال از دست این دو تا توله بر من در راه و این چند روزه در اینجا چه گذشته است حالت شرح دادن ندارم.

این اواخر هم دیدم ناز و کرشمه آقا حسین به قدری گران است که با این لات و لوتی استطاعت خریداری آن را در خود نمی‌دیدم.

در هر صورت خیال داشتم ده بیست روزی در قزوین توقف کنم ولی حالا می‌بینم یک روز آن هم از عهده من خارج است. قزوین شهری است یک تپه خاکستری و پر است ازاعلا و ادناگدا. بنده هم وارد بر کسی نیستم بواسطه بودن مینو و مینا همراه.

فقط یک شب در شهر مانده صبح از شدت لاعلاجی به خارج شهر رفته در یک باغ اجاره‌ای چند روزه توقف دارم تا چند کاغذی که به تهران می‌نویسم جواب آنها برسد. بر کسی هم وارد نشده همان طوری که در تهران زندگانی می‌کردم اینجا هم قدری سخت‌تر هستم تا ببینم چه می‌شود.

این هم که کسی از تهران همراه نیاورده‌ام یعنی در واقع کسی را هم ندارم بیاورم به این خیال بودم شاید یک نفر را از قزوین همراه بیاورم ولی آن کسی را که منظور نظر بود ناخوش است. بر فرض خوشی هم آن وقت باید مخارج یک خانواده را متحمل شوم که آن هم ابدالدهر از عهده بنده خارج است.

فقط استدعائی که از حضرت عالی دارم این است: در صورت امکان حسین را به اسم خودتان نه به عنوان بنده روانه کنید توله‌ها را عودت به تهران دهد. آن وقت خودم هر طوری هست تنها هم که باشد حرکت کرده خواهم رفت. زحمت و ناراحتی من نقداً این دو تا توله شده است. مخارج رفتن و برگشتن او را هم هرچه هست بفرمائید احمد آقا خان پیشکار معتمدالدوله بدهند روانه کند.

در کلاس این کتاب دارو است
 سر مام جان در تمام این کتاب
 مکتب ز یاد است ای که در کتب
 ۱۳۲۰

برای اینکه دو تا توله و یک مشت اسباب پیش او مانده است که بفروشد پول آنها را حواله قزوین کند که از قزوین کالسکه بجهت تبریز کرایه کنم. مستدعیم هرچه زودتر روانه کنید بهتر است برای اینکه هرچه دیرتر بشود ضرر توقف بنده در اینجا خواهد بود.

زیاده حالت تحریر و تصدیع ندارم. حضور حضرت یمین‌الملک و حضرت امیرخان عرض بندگی دارم. دستشان را هم از دور می‌بوسم.
قربانت، ابوالقاسم عارف

احمد شعبانی

نامه تقی‌زاده به مؤتمن‌الملک در باره التیماتوم روس

در قضایای اولتیماتومهای روسیه در ۱۹ ذی‌القعدة و ۷ ذی‌الحجه ۱۳۲۹ قمری که منجر به انفصال مجلس دوم در سوم محرم شد، اهم مسوده تلگراف‌های سید حسن تقی‌زاده در کتاب "اوراق تازه‌یاب مشروطیت و نقش تقی‌زاده (ایرج افشار. جاویدان ۱۳۵۹)" ذیل بخش یازدهم تحت عنوان "اولتیماتوم و واقعه عاشورای تبریز" در صفحات ۳۶۷-۳۸۵ به طبع آمده است. در بررسی دقیقی که به منظور ضبط برخی کتب از قلم افتاده "فهرست کتابهای چاپی فارسی" به عمل می‌آورم به جزوهای دست یافتم که نصوص مسوده‌ای اضافه بر آنچه در کتاب پیشگفته چاپ کرده، در بر دارد که از برای تکمیل مطلب مزبور یادداشت می‌شود. مشخصات جزوه به قرار ذیل است:

وقایع بیست روزه. طهران. مطبعه جبل‌المتین. ۱۳۳۰ ق. (سوادتلگراف: درس ۲۷).